

Poronhoitolain 53 §:n mukaiset neuvottelut hallituksen esityksen luonnoksesta vuoden 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettuja kansallispuistoja, luonnonpuistoja ja eräitä luonnonsuojelualueita koskevien lakien muuttamisesta: Oulangan kansallispuisto sekä Valtavaaran ja Pyhävaaran luonnonsuojelualue, ympäristöministeriö sekä Alakitkan, Oivangin ja Sallan paliskunnat

Kokousaika: 12.9.2022 klo 8.30-10.30

Kokouspaikka: Teams

Osallistujat:

Ilona Latsa, YM, erityisasiantuntija
Roosa Kellokoski, YM, asiantuntija
Jenni Korhonen-Pereira Coutinho, YM, hallitussihteeri
Anni Kuoppamaa, YM, korkeakouluharjoittelija
Marja Anttonen, paliskuntain yhdistys, porotalousneuvoja (paikalla 8.30-9.00)
Marko Kilpivaara, Alakitkan paliskunta
Juha Kujala, Oivangin paliskunta
Pasi Oinas, Sallan paliskunta

1. Neuvottelun avaus ja järjestäytyminen

Avattiin kokous klo 8.37.

Ilona Latsa ehdotti Jenni Korhonen–Pereira Coutinhon puheenjohtajaksi. Hyväksyttiin ehdotus.

2. Osallistujien ja neuvotteluedellytysten toteaminen

Osallistujat esittäytyivät.

Todettiin, että ympäristöministeriön neuvotteluedellytykset ovat olemassa.

Todettiin, että paliskuntien neuvotteluedellytykset ovat olemassa.

3. Asialistan hyväksyminen

Hyväksyttiin asialista.

4. Oulangan kansallispuistoa sekä Valtavaaran ja Pyhävaaran luonnonsuojelualuetta koskevat lakiehdotusluonnokset, YM

Ilona Latsa esitteli lakiesityksen valmistelutilannetta syyskuussa 2022. Lausuntokierros on päättynyt 23.8. Ympäristöministeriö käy nyt läpi lausuntopalautetta ja tekee tarvittavia muutoksia esitykseen.

Tavoitteena on yhdenmukaistaa v. 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettujen luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännökset ja saattaa ne lain tasolle perustuslain edellyttämällä tavalla. Alueelliset erityissäännökset sisällytettäisiin lainsäädäntöön päivitettyinä, mutta suuria muutoksia ei voimassa oleviin rauhoitussäännöksiin ole tarkoitus tehdä.

Oulangan kansallispuistoa koskevat lakiehdotusluonnokset

Oulangan kansallispuisto on perustettu lailla eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille (634/1956). Oulangan kansallispuistossa sovellettavista rauhoitussäännöksistä säädetään Oulangan kansallispuistosta annetussa asetuksessa (582/1991). Käsillä olevassa lakiehdotusluonnoksessa rauhoitussäännökset saatettaisiin asetustasolta laintasolle.

Oulangan kansallispuistoa koskevat säännökset sisältyvät lakiehdotukseen eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetun lain muuttamisesta. Lakiin lisättäisiin uusi 21 b §. Viittaussäännön mukaan Oulangan kansallispuistossa kielletyistä toiminnoista sekä rauhoitussäännöksiä koskevista poikkeuksista säädettäisiin uudessa luonnonsuojelulaissa (21 b § 1 mom.).

Voimassa olevaa Oulangan kansallispuiston metsästyssäännöstä yksinkertaistettaisiin, mutta tarkoitus olisi säilyttää nykytila pitkälti ennallaan. Myös jatkossa niillä, joiden kotikuntaan kansallispuisto sijoittuu, olisi oikeus kotikunnassaan metsästää sutta ja karhua koko kansallispuiston alueella sekä pienriistaa ja hirveä (21 b § 4 mom.). Joissakin lausuntopalautteissa oli ymmärretty virheellisesti, että ehdotuksella perustettaisiin kansallispuistoon metsästykseltä kielletty alue. Tästä ei ole kyse. Metsästystä koskevaa liitekarttaa korjataan epäselvyyksien välttämiseksi. Lakiehdotusluonnoksen mukaan hirvenmetsästykseen osoitettu alue laajenisi hieman metsästyssäännöksen yksinkertaistamisen myötä. Poronhoitoa koskevat säännökset säilyisivät ennallaan (21 b § 5 mom.). Nykykäytännön mukaisesti paimentopaikkojen ulkopuolella tarvittaisiin Metsähallituksen maanomistajan lupa rakentamiseen.

Maastoliikenteen osalta sallittaisiin liikkuminen lumettomassa maastossa poronhoitotehtävissä vain huoltoväylillä. Metsähallitus voisi kuitenkin sallia maastoliikennettä poronhoitotehtävissä lumettomassa maastossa myös muualla kuin huoltoväylillä Metsähallituksen erikseen osoittamilla alueilla. (21 b § 6 mom.) Voimassa olevan asetuksen mukaan Oulangan kansallispuistossa saa liikkua poronhoitotöissä moottoriajoneuvolla vain maan ollessa lumen peitossa. Oulangan kansallispuistossa on runsaasti Natura 2000 -alueen suojeluperusteena olevien sekä muuten uhanalaisten lajien ja luontotyyppien esiintymiä, joiden suojelemiseksi Metsähallituksen tekemä harkinta kulkupaikkojen osalta on nähty tarpeelliseksi.

Lakiin lisättäisiin uusi säännös siitä, että riistaeläinten poistamiseen olisi oikeus paliskuntien osakkailla sekä siihen erikseen nimetyillä henkilöillä kotikunnasta riippumatta (21 b § 7 mom.). Lausuntokierrokselle lähetetyn esitysluonnoksen mukaan ”riistaeläinten poistamiseen olisi poronhoitoalueella oikeus Suomen riistakeskuksen tähän tarkoitukseen erikseen nimeämällä henkilöillä”. Maininta Suomen Riistakeskuksesta tultaisiin poistamaan. Lausuntokierroksella annetusta palautteesta ilmeni, että nykytilassa paliskunta nimeää viranomaisille henkilöt, jotka osallistuvat riistaeläimen poistoon, ei Suomen Riistakeskus.

Ne, joiden kotikuntaan kansallispuiston Kitkanniemen alue sijoittuu, saisivat jatkossa leiriytyä tilapäisesti kalastusta varten Kitkanniemen alueella (21 b § 9 mom.). Kohta vastaa nykyistä säännöstä.

Oulangan kansallispuiston neuvottelukunnasta säädettäisiin 21 e §:ssä nykyisen asetuksen säädöksen mukaisesti. Neuvottelukunnan asettaminen ei olisi jatkossakaan velvoittavaa. Lakiluonnokseen lisättäisiin Puolustusvoimien ja kalatalousalueen edustusosoikeus neuvottelukunnassa ja kasvatettaisiin neuvottelukunnan jäsenmäärää vastaavasti.

Lisäksi lakiin lisättäisiin viittaussäännös uuteen luonnonsuojelulakiin, jonka mukaan mm. liikkumisen rajoittamisesta, hoito- ja käyttösuunnitelmasta, luonnonsuojelun alueen rajojen määrittämisestä ja merkitsemisestä sekä alueen liittämisestä valtion luonnonsuojelun alueeseen noudatettaisiin uuden luonnonsuojelulain säädöksiä (21 d §). Säännökset olisivat jatkossa yhdenmukaiset kaikissa kansallis- ja luonnonpuistoissa.

Valtavaaran ja Pyhävaaran luonnonsuojelun alueita koskevat lakiehdotusluonnokset

Säännökset Valtavaaran ja Pyhävaaran luonnonsuojelun alueista sisältyvät lakiehdotukseen Valtavaaran ja Pyhävaaran luonnonsuojelun alueesta annetun lain muuttamisesta. Lakiin lisättäisiin uusi 2 a §. Viittaussäännön mukaan luonnonsuojelun alueella kielletyistä toiminnoista sekä rauhoitussäännöksiä koskevista poikkeuksista säädettäisiin uudessa luonnonsuojelun laissa (2 a § 1 mom.). Metsästys olisi myös jatkossa sallittua metsästyslain mukaisesti (2 a § 2 mom.). Lakiin kirjattaisiin, että Metsähallitus voisi antaa luvan malminetsintään luonnonsuojelun alueella uuden luonnonsuojelun lain 52 § 5 momentin mukaisesti (2 a § 3 mom.). Uuden luonnonsuojelun lain mukaan malminetsintäkielto koskee vain kansallis- ja luonnonpuistoja, eikä kieltä siksi uloteta Valtavaaran ja Pyhävaaran luonnonsuojelun alueelle. Lisäksi lakiin lisättäisiin viittaussäännös uuteen luonnonsuojelun lakiin, jonka mukaan mm. liikkumisen rajoittamisesta, hoito- ja käyttösuunnitelmasta, luonnonsuojelun alueen rajojen määrittämisestä ja merkitsemisestä sekä alueen liittämisestä valtion luonnonsuojelun alueeseen noudatettaisiin uuden luonnonsuojelun lain säädöksiä (2 b §).

5. Keskustelu ja paliskuntien näkemykset

Paliskuntain yhdistyksen edustaja piti Suomen riistakeskusta koskevan maininnan poistamista pykälästä hyvänä, sillä paliskunnat nimeävät itse henkilöt pyyntiin. Valtavaaran ja Pyhävaaran osalta olisi tärkeää, että ulkopaikkakuntalaisen paliskunnan jäsenenä olisi metsästysosoikeus. Tilapäinen leiriytyminen ja tulenteke ed. mainitulla alueella on nähty tarpeellisena kirjata lakiin.

Alakitkan paliskunnan edustaja toi puheenvuorossaan esiin, että Metsähallituksen huoltoväylät Oulangan kansallispuistossa ovat hyvin rajalliset. Etenkin kesäisin, kun porot ovat aapaosilla, ei huoltoväyliä ole käytettävissä. Myös petojen tappamien porojen löytämiseksi olisi tarpeen, että maastoliikenne olisi poronhoitotöissä sallittua myös kesäaikaan. Nyt paliskuntien on miltei mahdotonta tehdä työ kävellen. Metsähallitus ei ole ilmoittanut, missä varottavat kasvit sijaitsevat alueella. Paliskunnat kunnioittavat kansallispuistoa todella paljon, koska kansallispuisto antaa poroille luontaisen hyvän laidunalueen ts. puisto on paliskunnille siunaus. Tästä syystä paliskunnilla ei ole tarkoitustakaan aiheuttaa kesäaikaisella liikenteellä haittaa kansallispuiston luonnolle.

Ympäristöministeriö kertoi ymmärtävänsä näkemyksen ja piti tärkeänä, että paliskunnilla olisi myös kesäaikaan mahdollisuus maastoliikenteeseen välttämättömissä poronhoitotöissä. Esitetyn säännöksen mukaisesti Metsähallitus voisi myöntää luvan maastoliikenteeseen huoltoväylien ulkopuolelle, mutta samalla käyttää omaa asiantuntijaharkintaansa asiassa ja rajata alueita pois herkimpien esiintymien turvaamiseksi. Näin voitaisiin turvata, että liikkuessa

ei käy vahinkoa. Ympäristöministeriö katsoo, että maastoliikennettä ei voitaisi sallia esitettyä säädöstä enempää.

Alakitkan paliskunnasta ehdotettiin, että Oulangassa maastoliikenne lumettomassa maassa olisi sallittua niin, että Metsähallitus voisi tehdä erityiset rajaukset maastoliikenteeseen alueilla, joissa rauhoitetut kasvit sitä edellyttävät. Lupamenettelyä myös pidettiin kankeana.

Ympäristöministeriö piti tätä ehdotusta varteenotettavana ja totesi, että ehdotus olisi melkein saman sisältöinen kuin esityksen kirjauksessa. Ero olisi, että esityksen mukaan liikkuminen edellyttäisi ensin lupaa. Ympäristöministeriö piti kuitenkin tärkeänä lupaharkinnan säilyttämistä asiassa Metsähallituksella ja arvioi, että Metsähallitus myöntäisi poikkeusluvaa kohtuullisessa ajassa. Paliskunnan näkemyksen mukaan maastoliikenneoikeus lumettomassa maastossa olisi mahdollista myöntää, jos Metsähallitus antaisi tiedon alueen erityissuojelluista lajeista.

Oivangin paliskunnan edustaja nosti esiin puheenvuorossaan, että kesäaikainen liikkuminen alueella ei ole jatkuvaa ja mönkijöitä on muutama. Luontoa kunnioitetaan alueella. Petopaine ei tule vähenemään ja on elintärkeää, että on mahdollista päästä tehokkaasti paikalle etsimään porojen raatoja. Kokonaiset porokarjat ovat katoamassa. Ilveksen pyytäminen poikkeusluvalla olisi tärkeää lisätä lakiin, se aiheuttaa talvella pahimpia vahinkoja. Erityisellä alueella liikkuessa tulisi olla voimassa Metsähallituksen ilmoitusmenettely, muuten liikkumisen tulisi olla melkein vapaata.

Ympäristöministeriö totesi, että maastoliikenneluvan voisi hakea ennen kesää ja useammaksi vuodeksi kerrallaan ja kertoi, että poronhoitoalueiden petopaine ymmärretään. Uuden luonnonsuojelulain 51 §:n mukaan on Metsähallitus voi myöntää luvan taloudellista vahinkoa aiheuttavien yksilöiden poistamiseen. Metsästysoikeuksia ei kuitenkaan lakipaketissa supisteta tai laajenneta. Ilveksen osalta luonnonsuojelulain 51 §:n säädös helpottaa petotilannetta.

Alakitkan paliskunnasta tiedusteltiin, onko kaikkien suurpetojen poistaminen mahdollista Metsähallituksen erityisellä luvalla tai hakemalla metsästysoikeutta. Ympäristöministeriö selvensi, että suden ja karhun metsästykseen tarvittaisiin nykykäytännön mukaisesti Riistakeskuksen metsästyslain mukainen lupa. Ilveksen ja ahman osalta poistaminen edellyttäisi Riistakeskuksen luvan lisäksi Metsähallituksen luonnonsuojelulain 51 §:n 3 kohdan mukaista lupaa.

Sallan paliskunnan edustaja nosti esiin, että maastoliikenne alueella mahdollistaa liikkumisen poronhoitotöissä sulanmaan aikana. Huomioitava olisi, että syksyn poronhakutöiden lisäksi myös vasojen merkintä kesällä edellyttävät liikkumista poronhoitoalueella. Ilveksen pyynnin tulisi olla sallittua poikkeusluvalla. Ympäristöministeriö totesi, että ilveksen vahinkoperusteinen poistaminen tulisi olemaan mahdollista uuden luonnonsuojelulain 51 §:n nojalla.

Alakitkan paliskunnassa pidettiin tärkeänä, että Oulangan kansallispuiston neuvottelukunta tulisi asettaa, sillä keskusteluyhteys Metsähallituksen kanssa ei nyt toteudu. Neuvottelukunnan kokoontumista haettiin 1,5 vuotta sitten, jolloin ympäristöministeriöstä oli vastattu, että riittäviä määrärahoja neuvottelukunnan asettamiseksi ei ole. Tästä syystä lain tulisi velvoittaa neuvottelukunnan asettamisesta.

Ympäristöministeriö totesi, että vapaamuotoisempi keskusteluyhteys on todettu toimivaksi ja neuvottelukuntaa joustavammaksi vaihtoehdoksi. Laissa tullaan säilyttämään mahdollisuus neuvottelukunnan perustamiseen, mutta siitä ei tehtäisi pakollista. Metsähallituksen olisi suotavaa kuunnella paliskunnan toivetta neuvottelukunnan asettamisesta.

Ympäristöministeriö tiedusteli, minkälaisia yhteydenpito-ongelmia Alakitkan paliskunnalla on ollut Metsähallituksen kanssa. Paliskunnasta kerrottiin, että Metsähallitus on pyytänyt lausuntopyyntöjä paliskunnalta viime tipassa. Lisäksi Metsähallitus on paliskunnan mukaan tehnyt esimerkiksi porrasrakenteita puiston alueella ilman, että paliskunnalle on ilmoitettu asiasta. Paliskunnan näkemyksen mukaan Metsähallituksen puolella on nähty välinpitämättömyyttä sen suhteen, että paliskunnalla on käyttöoikeus puistoon, mistä syystä neuvottelukunta täytyisi asettaa. Ympäristöministeriö totesi, että Metsähallituksella tulisi olla riittävästi aikaa osallistamiseen ja yhteydenpitoon, mutta neuvottelukuntaa ei olla valmiita säätämään pakolliseksi.

Oivangin paliskunnan edustaja nosti esiin tarpeen leiriytymiseen ja tulentekoon Pyhävaaralla ja Valtavaaralla vasojen merkkausaikaan. Tulenteko ei puiston valmiilla rakenteilla ole mahdollista, sillä poronhoitoa tehdään muuallakin kuin reitistöllä. Myös yöpyminen lumettomaan aikaan olisi tarpeen. Alakitkan paliskunnan edustaja lisäsi, että syksyllä porojen ajon aikaan on oleskeltava useita tunteja paikallaan vahtimassa poroja, mistä johtuen tulenteko ja leiriytyminen ovat tärkeitä sallia. Ympäristöministeriö kertoi selvittävänsä, nostetaanko asia lakiin vai riittääkö, että siitä mainitaan järjestyssäännössä. Järjestyssäntö mahdollistaisi tulenteon poronhoitotöissä.

6. Yhteisymmärryksen tai erimielisyyden toteaminen ml. jatkoneuvottelun tarve

Kokouksessa oli olemassa erimielisyys ympäristöministeriön ja Alakitkan paliskunnan välillä koskien maastoliikennekysymyksiä sekä neuvottelukunnan asettamista.

Alakitkan paliskunnan edustaja edellytti lisäneuvotteluja koskien neuvottelukunnan asettamista sekä maastoliikenneasiaa. Ympäristöministeriö toisti, ettei ehdotusta tulla todennäköisesti muuttamaan niin, että neuvottelukunnan asettamiseen velvoitettaisiin. Maastoliikenneoikeuksia ei laajennettaisi. Paliskunnan kanta asiassa on kuultu. Paliskunnasta todettiin, että lain astuttua voimaan paliskunta tulee hakemaan neuvottelukunnan asettamista. Ympäristöministeriö vastasi, että paliskunnalla olisi tähän ehdotuksen mukaan oikeus. Sallan paliskunnasta tuotiin esille, kuinka tärkeää on, että yhteistyö Metsähallituksen kanssa toimii esim. uusia reittejä suunnitellessa.

Alakitkan paliskunnan edustaja toisti, että Metsähallituksen toiminta nähdään ongelmallisena, ja vaikka neuvottelukunta voidaan lain mukaan asettaa, määrärahoja ei ole. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan Metsähallituksella on velvollisuus neuvotella asioista riippumatta siitä, onko laissa säädetty neuvottelukunnasta vai ei. Tarvitaan laajempaa toimintatapojen muutosta. Sallan paliskunnasta kerrottiin, että yhteistyö Metsähallituksen kanssa on sujunut hyvin.

Ympäristöministeriö kertoi olevansa yhteydessä Metsähallituksen Luontopalveluihin ja ehdottavan keskustelutilaisuutta järjestettäväksi Alakitkan paliskunnan kanssa.

Neuvotteluissa sovittiin, että Oulangan maastoliikennettä koskien järjestetään uudet neuvottelut. Ympäristöministeriö on yhteydessä Metsähallitukseen ja pyytää karttarajausta, josta ilmenisi mahdolliset Oulangan maastoliikenteen rajoitusalueet. Sovittiin, että uudet neuvottelut pyritään järjestämään 21.9.2022.

Lisäksi sovittiin, että Valtavaaran ja Pyhävaaran tulentekoon ja leiriytymiseen liittyvä asia tarkistetaan vielä siltä osin, voidaanko siitä säätää järjestyssäännössä. Ympäristöministeriö palaa asiaan myöhemmin.

7. Neuvottelun päättäminen

Päätettiin kokous klo 10.30.